

Krzysztof Lesiak

Marian Lesiak (1919-1999)

Ochrona Zabytków 53/2 (209), 211-213

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIAN LESIAK (1919–1999)

Po co pisze się wspomnienia o ludziach, którzy odeszli na zawsze — czy po to, „*żeby sprawić przyjemność cieniowi*” jak to powiedział Josif Brodski, czy po to, żeby uzmysłowić poniesioną stratę przede wszystkim sobie?

Nie jest to pytanie retoryczne, szczególnie wówczas, gdy podejmuje się próbę oceny dorobku twórcy.

W stosunku do oceny dorobku Mariana Lesiaka pierwszym uczuciem, które się pojawia, jest zdumienie, że aż tak wiele zdziałać może jeden człowiek ogarnięty pasją. Pasją Jego była konserwacja zabytków sztuki. Poświęcił jej całe życie. Był konserwatorem z powołania.

Studiował na Wydziale Konserwacji Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w latach 1948–1956, kolejno w Pracowni Konserwacji Grafiki pod kierunkiem prof. Bonawentury Lenarta (w latach 1950–1951 pracował w niej jako asystent) i Pracowni Sztuki Zdobniczej pod kierunkiem prof. Józefa Greina.

Studia ukończył w 1956 r., uzyskując dyplom na podstawie pracy wykonanej pod kierunkiem prof. Bohdana Marconiego. Jej tematem była konserwacja srebrnego kielicha i pateny z XII w., wydobytych z grobu biskupa w archikatedrze poznańskiej.

Pracę zawodową rozpoczął jeszcze jako student w 1953 r. w niedawno utworzonym przedsiębiorstwie Pracowni Konserwacji Zabytków (Pracownia Konserwacji Sztuki Zdobniczej w Oddziale Warszawskim). W 1960 r. zorganizował w ramach Głównego Laboratorium PKZ Pracownię Konserwacji Zabytków Metalowych, która usamodzielniała się organizacyjnie w 1969 r. Jako kierownik tej Pracowni pracował do 1 VII 1980 r. W latach 1958–1963 kierował utworzoną przez siebie Pracownią Konserwatorską w Państwowym Muzeum Etnograficznym. W latach 1978–1980 utworzył przy kierowanej przez

siebie Pracowni Konserwacji Zabytków Metalowych Pracownię Złocień Galwanicznych, gdzie w ciągu dwóch lat pozłożona została połowa elementów wystroju wewnętrznego i zewnętrznego Zamku Królewskiego w Warszawie.

W 1980 r. odszedł na emeryturę.

Po przejściu na emeryturę kontynuował działalność konserwatorską w spółdzielniach zrzeszających artystów plastyków („Plastyka”, „Ars Antiqua”, „Art”). Ponadto jako rzeczoznawca Ministerstwa Kultury i Sztuki brał udział w licznych komisjach konserwatorskich, służąc swą radą i doświadczeniem.

Omawiając dorobek artysty konserwatora powinno się podać przykłady najważniejszych prac. Lecz gdy tych realizacji są setki — wybór jest bardzo trudny.

Poza liczbą obiektów uderzające wrażenie sprawia ich różnorodność materiałowa. Marian Lesiak z tą samą biegłością naprawiał zabytki wykonane z metali, drewna, kości słoniowej, szylkretu, macicy perłowej, skóry, papieru, tkanin, szkła, porcelany, ceramiki, kamieni ozdobnych..., pochodzące z różnych epok i różnych obszarów geograficznych.

Pytano niejednokrotnie: „*jak pan to robi?*” Uśmiechał się.

Może to zabrzmia przesadnie, ale obiekty które wyszły spod jego ręki jaśniały blaskiem, jakby dopiero co opuściły warsztat średniowiecznego mistrza. Jednocześnie jego prace zawsze prowadzone były z zachowaniem najnowszych osiągnięć naukowych.

Moment zakończenia pracy bywał dla Niego powodem do głębokiej satysfakcji, a bywało, że przekształcał się w święto. Być może w pamięci niektórych osób zachowała się jeszcze uroczystość z okazji zakończenia konserwacji Kolumny Zygmunta III Wazy, podczas której Marian Lesiak odbierając pamiątkowy medal, nie mógł ukryć łez wzruszenia.

Z talentem plastycznym łączył wszystkie cechy rasowego badacza. Nie było takiego zagadnienia, ani takiej tajemnicy zawodowej, której nie starałby się zgłębić. Do większości rozwiązań dochodził sam, gromadząc — z przysłowiową benedyktyńską cierpliwością — wszelkie dostępne informacje, czy to na podstawie fachowej literatury obcojęzycznej (w tamtych czasach nie tak łatwo dostępnej), czy to w drodze kontaktów osobistych. Podczas podróży zagranicznych, a odbył ich wiele — pierwsze kroki kierował w muzeach do pracowni konserwatorskich; oglądał, pytał, notował; nawiązywał długoletnią korespondencję. Pozostawił rękopisy, a wśród nich duże opracowanie: *Badania porównawcze i ocena powłok złotych nałożonych metodami płatkową, ogniową i galwaniczną w konserwacji zabytków*.

Był znakomitym i niestrudżonym organizatorem. Rozpoczynając pracę zawodową w okresie, gdy konserwacja zabytków stała się problemem pierwszoplanowym, zrozumiał natychmiast, że działać trzeba na wielką skalę, że ważne jest przede wszystkim stworzenie zaplecza w postaci urządzeń tech-

nicznych i zestawu precyzyjnych narzędzi, umożliwiających i usprawniających pracę konserwatorów. Działalności tej nie zaprzestał nigdy. Trzy wymienione wyżej, a zorganizowane przez niego od podstaw pracownie, były jego chlubą.

Za działalność konserwatorską Marian Lesiak odznaczony został złotą odznaką „Za Opiekę nad Za-

bytkami”, „Zasłużony Działacz Kultury”, „Zasłużony dla Warszawy” i państwowym Złotym Krzyżem Zasługi. Wraz z zespołem otrzymał nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki za film dokumentalny *Konserwacja Kolumny Zygmunta III Wazy*, 1977. Niezależnie od tego zebrał wiele dowodów uznania w postaci pisemnych podzię-

kowań wystosowanych bezpośrednio przez zleceniodawców prac.

Marian Lesiak był moim Ojcem i nauczycielem. Jemu zawdzięczam, że jestem konserwatorem zabytków. Chciałbym także móc kiedyś powiedzieć, że miałem — pod względem artystycznym i zawodowym — tak samo jak On, spełnione życie.

Bibliografia prac Mariana Lesiaka

- *Konserwacja kielicha srebrnego z drugiej połowy XII wieku*, „Biblioteka Muzeów i Ochrony Zabytków”, Seria B, VI, 1963, s. 191–194.
- *Konserwacja i dokumentacja kolczug na przykładzie eksponatów z Muzeum Zamkowego w Malborku*, „Ochrona Zabytków” 1968, nr 3, s. 64–66.
- *Wykonanie dekoracyjno-ochronnych warstewek tlenkowych na dużych obiektach w ekspozycji zewnętrznej. Na przykładzie konserwacji części metalowych Kolumny Zygmunta w Warszawie*, „Ochrona Zabytków” 1979, nr 3, s. 208–219 (razem z Janem Sochą i Sławomirem Safarzyńskim).
- *O napisach na kolumnie Zygmunta III Wazy w Warszawie*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1979, nr 3, s. 283–292.
- *Oxide Coating in the Conservation of Metal Monuments: the Column of King Sigismundus III Waza in Warsaw*, „Studies in Conservation” 1980, nr 1, s. 17–18.

Wykaz najważniejszych obiektów zabytkowych, których konserwację przeprowadził w latach 1955–1991

- 1955 — wazy porcelanowe, Chiny XVIII w., ze zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie.
- 1956–1957 — drzwi brązowe z XII w. z katedry w Gnieźnie (odkrycie napisów).
- 1961 — globusy nieba i ziemi z Domu Kopernika w Toruniu.
- 1955 — żeliwne studnie z pl. Krasińskich w Warszawie.
- 1965 — 21 przyborników i wilków kominkowych z pałacu w Wilanowie.
- 1966 — 15 kandelabrow z Pałacu na Wodzie w Łazienkach.
- 1966 — żeliwne popiersie Stanisława Staszica, 1830 r., nagrobek sprzed kościoła na Bielanach w Warszawie.
- 1966 — sarkofag cynowy księcia Ludwika IV, XVII w., z Mauzoleum Piastów Śląskich w Legnicy.
- 1966–1971 — kolekcja militariów (2 hełmy turniejowe, 5 kolczug i czepiec kolczy, 5 mieczy średniowiecznych, 15 pistoletów XVII–XVIII w., 4 sztuki broni drzewcowej, szable, garłacze, szturmaki) z Muzeum Zamkowego w Malborku.
- 1967 — siedmioramienny świecznik brązowy z Kołobrzegu, 1324 r., sygnowany Johannes Apengheter.
- 1967–1970 — kolekcja broni i obiektów etnograficznych (naczynia chińskie, dzbany, kindżały, sztylety, czekany, żelazne krzyże przydrożne).
- 1968 — 15 płyt miedziorytowych W. Hondiusa i J. Falcka, XVII w., z PAN w Gdańsku.
- 1968–1969 — 30 medali i plakiet z Muzeum im. Fryderyka Chopina w Zamku Ostrogskich w Warszawie.
- 1969 — cztery globusy nieba i ziemi, astrolabium i metalowy polichromowany globus filozoficzny J. H. Hoene-Wrońskiego z Biblioteki Narodowej w Warszawie.
- 1970 — 3 konwie cynowe, XVII w., Asmus Virian, Gdańsk, z Muzeum Miejskiego w Tarnowie.
- 1971 — rzędy końskie ze zbiorów Sanguszków, XVII i XVIII w., z Muzeum Miejskiego w Tarnowie.
- 1972 — pomnik Mikołaja Kopernika w Warszawie; Berthela Thorvaldsena, 1830 r.
- 1972 — srebrny świecznik z herbami Wazów, z Muzeum Wnętrz Zamkowych w Pszczynie.
- 1973 — srebrne oprawy ewangelarzy: Anastazji, XII w. (warsztat mozański), i moskiewskiego, XVII w., z Biblioteki Narodowej w Warszawie.
- 1974 — srebrna lampa wieczna, XVIII w., z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

- 1976 — brązowe pomniki nagrobne z cmentarzy kalwińskiego i luterańskiego w Warszawie.
- 1977 — Kolumna Zygmunta III Wazy w Warszawie — posąg króla wraz z innymi metalowymi elementami pomnika; rzeźbiarz Clemente Moli, odlewnik Daniel Thym, 1644 r.
- 1978 — kolekcja broni palnej z Muzeum w Szczecinku.
- 1978 — zbroja rajtarska, XVII w., z Muzeum w Oporowie.
- 1979 — kandelabry przypisywane Falconetowi, brąz złożony, XVIII w., Francja, z Gabinetu Konferencyjnego Zamku Królewskiego w Warszawie.
- 1980 — licząca blisko sto egzemplarzy kolekcja naczyń, figur i broni z terenu Indonezji z Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie.
- 1981 — pomnik Syrenki Konstantego Hegla, Warszawa.
- 1983 — kolekcja broni palnej z Muzeum w Gliwicach.
- 1984 — kolekcja naczyń cynowych z Muzeum Narodowego w Gdańsku (dzieła najwybitniejszych konwisarzy gdańskich XV–XIX w.).
- 1984 — unikalna cynowa płyta wotywna Christopa Gienslera z 1704 r., z Muzeum Narodowego w Gdańsku.
- 1985 — kolekcja broni palnej i drzewcowej z Muzeum w Częstochowie.
- 1986 — naczynia cynowe z Muzeum w Nysie.
- 1986–1988 — kolekcja 34 naczyń i przedmiotów srebrnych (wśród nich średniowieczne paramenty kościelne i dzieła najwybitniejszych złotników XVII i XVIII w.: B. Berenda I, B. Clausena, D. Mylius, N. Schlaubitza, C. Pichgiela i H. Polmana) z Muzeum Narodowego w Gdańsku.
- 1987 — kolekcja broni palnej Muzeum w Lubaczowie; kolekcja naczyń cynowych i srebrnych z Muzeum w Sandomierzu.
- 1987–1989 — kolekcja naczyń cynowych, srebrnych i zegarów z Muzeum w Koninie.
- 1988 — wiedeński zegar kominkowy z Muzeum w Katowicach.
- 1890 — 3 zegary wieżyczkowe, XVI w., Norymberga, Muzeum Narodowe w Warszawie.
- 1991 — zegary i lampy z Muzeum w Katowicach.

Krzysztof Lesiak